

RESMİ İSTATİSTİKLERİN YANLIŞ KULLANILMASI VE YORUMLANMASINI ÖNLEMENE YÖNELİK USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNERGE

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönerge, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından uygunluk, doğruluk, güvenilirlik, tutarlılık, karşılaştırılabilirlik ve zamanlılık ilkelerine göre üretilen ve tüm kullanıcılara açıklık, şeffaflık, erişebilirlik, gizlilik, tarafsızlık ve güncellik ilkeleri doğrultusunda çeşitli dağıtım kanalları ile sunulan resmi istatistiklerin yanlış kullanılması ya da yorumlanması durumlarının ortaya çıkması halinde, uygulanması gereken usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönergedeki hükümler Türkiye İstatistik Kurumu tarafından üretilen ve yayımlanan tüm istatistikler ile Türkiye İstatistik Kurumu adına yayımlanmak üzere özel araştırmalar yapan kişi, kurum ve kuruluşların Türkiye İstatistik Kurumu ile ortaklaşa hazırladıkları yayınları kapsar.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Yönerge, 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 3 üncü ve 18 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve Kısaltmalar

MADDE 4- (1) Bu Yönergenin uygulanmasında;

- Kurum: Türkiye İstatistik Kurumunu (TÜİK),
- Başkanlık: Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığını,
- Başkan: Türkiye İstatistik Kurumu Başkanını,
- Daire başkanlıkları: Başkanlık daire başkanlıklarını,
- Bölge müdürlükleri: Kurum taşra teşkilatını,
- BHİM: Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğini,
- BDİDB: Bilgi Dağıtım ve İletişim Daire Başkanlığını,
- Birim: Başkanlık merkez teşkilatındaki daire başkanlıkları ile taşra teşkilatındaki bölge müdürlüklerini,
- Birim amiri: Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı merkez ve taşra birimlerinde imza ve onay yetkisine sahip yöneticiyi,
- Hata: Yayımlanmış veri ve bilgilerde herhangi bir yanlışlığı (Revizyonlar hata kapsamında değerlendirilmez),

1)Veri: Anket veya idari kayıtlar yoluyla elde edilen nicel ve/veya nitel istatistikî bilgileri,

i) Bilgi: Verilerin bilimsel yöntemler kullanılarak işlenmesiyle elde edilen sonuçları,

j) Metaveri: İstatistikî veriyi tanımlayan tüm bilgiyi,

k) Dağıtım: Kullanılan şekil ve araçlara bakılmaksızın, istatistikî bilgilerin kullanıcılara sunulmasını,

l) Haber bülteni: Başkanlığın istatistik üreten birimleri tarafından kamuoyuna açıklanmak üzere dönemli (aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb.) veya dönemsiz olarak yayımlanan ve özetlenmiş istatistikî sonuç gösteren bildiriye,

m)Web sayfası: Kurum internet sayfasını,

n)Resmî istatistik: Kurum veya Resmî İstatistik Programı'nda yer alan konularda istatistik üretecek kurum ve kuruluşlar tarafından derlenen verilerin, kitle özelliklerini ortaya koymak amacıyla işlenmesi sonucu elde edilen bilgiyi,

o) Sosyal medya: Hedef kitle katılımının olduğu, geliştirilebilir, etkileşimli, içinde toplulukları barındıran ve toplulukları birbirine bağlayan çevrimiçi (online) iletişim kanallarını,

ö) Basın/kamuoyu duyurusu: Kurum faaliyetleri ile ilgili medya aracılığıyla kamuoyunu bilgilendirmek, yapılan çalışmalarını ve etkinlikleri duyurmak amacıyla hazırlanan yazıları,

p) Tekzip (Düzeltilme ve cevap hakkı) : Kişi ve kuruluşlara, kendileriyle ilgili yayınlar konusunda, aynı araçtan yararlanarak düşüncelerini açıklama, kendilerini savunma ve böylece yanlış beyanları düzeltme olanağı sunan temel hakkı,

r)Yönerge: Resmî İstatistiklerin Yanlış Kullanılması ve Yorumlanmasını Önlemeye Yönelik Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge'yi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Resmî İstatistiklerin Yanlış Kullanılmasını Önleyici

Politika ve Tedbirler

MADDE 5- (1) Kurum, ülkedeki resmî istatistiklerin üretilmesi için plan ve programlar hazırlamakta, kendi sorumluluğundaki istatistikleri sayım, araştırma ve idari kayıtlar aracılığıyla derlemektedir. Üretilen istatistikler başta internet sayfası olmak üzere çeşitli kanallar aracılığıyla kullanıcılara dağıtılmaktadır. Resmî istatistiklerin yanlış kullanılması ya da yorumlanması durumlarının önüne geçilebilmesi amacıyla, Kurum tarafından aşağıda belirtilen önleyici politika ve tedbirler uygulanacaktır.

a) Resmî istatistiklerin anlaşılabilirliğini artırıcı çalışmaların yürütülmesi

1) Kurum verilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayan broşür, kitapçık vb. yayınlar basılı veya elektronik ortamda kullanıcılara sunulur.

2) Dağıtım yapılan tüm istatistiklerde verinin dönemi, sınıflaması, kaynağı vb. tanımlayıcı bilgilere (metaveri) standart bir biçimde yer verilir.

3) İstatistik tablolarında, tablo başlığı ile satır ve sütun başlıklarının veriyi doğru ifade etmesi sağlanır.

4) Haber bültenlerinin hazırlanmasında içerik ve biçim standartlarının belirtildiği “Haber Bültenleri Hazırlama El Kitabı”na titizlikle uyulur.

5) İnternet sayfasında yer alan haber bültenlerinde konuyla ilgili tablo, metaveri ve teknik açıklama sayfalarına link verilir.

6) Grafik ve yeni sunum teknikleri ile üretilen istatistiklerin daha iyi anlaşılması sağlanır.

b) Kurum faaliyetleri ve üretilen istatistikler hakkında kamuoyuna bilgi verilmesi

1) Ulusal Veri Yayınlama Takvimi kamuoyu ile paylaşılır.

2) Kurum Veri Yayınlama Takviminde ortaya çıkabilecek değişiklikler ile Takvimde yer almayan haber bülteni yayımlanma kararları hakkında kamuoyuna yayımlama tarihinden en geç bir gün önce bilgi verilir.

3) Araştırmalara ait kapsam, temel yıl, tanım, kavram, sınıflama ve metodolojilerin güncellenmesi halinde ilgili çalışmanın yayımlanma tarihinden önce kamuoyuna bilgi verilir.

4) Yayımlanan istatistiklerde ortaya çıkabilecek hataların düzeltilmesi sürecini yönetmek ve kullanıcıları en şeffaf, etkin ve hızlı bir şekilde bilgilendirmek amacıyla hazırlanan “Türkiye İstatistik Kurumu Tarafından Yayımlanmış İstatistiksel Veri ve Bilgilerde Hataların Düzeltilmesi ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge” hükümlerine titizlikle uyulur.

5) Kamuoyuna yapılan tüm duyurular ve bilgilendirmeler Kurumun web sayfasında yayımlanır.

c) Resmi istatistiklerin yanlış kullanımını önlemeye ilişkin eğitim ve tanıtım faaliyetleri yapılması

1) Kamuoyunun istatistik bilincinin ve istatistiği doğru kullanma kültürünün artırılması için hedef kitlenin özellikleri dikkate alınarak istatistik okuryazarlığını artırma programları yapılır.

2) “TÜİK Çocuk” web sayfası gibi kullanıcı gruplarına özgü eğitim ve tanıtım faaliyetleri yapılır.

3) Eğitim çağındaki çocuklarda istatistik bilincini oluşturabilmek amacıyla ilgili kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütülür.

4) Halen bazı üniversitelerde verilmekte olan resmi istatistik derslerinin yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılır.

5) Medya ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik kurumun mevcut ve gelecekteki çalışmaları hakkında bilgilendirme seminerleri ve basın toplantıları düzenlenir.

6) Araştırmacılara yönelik olarak, teknik içerikli seminer ve toplantılar düzenlenir.

7) İstatistik Araştırma Dergisi'nin yayımına devam edilir.

8) Kurum hizmetlerini ve istatistik faaliyetlerini tanıtmak amacıyla yazılı ve görsel materyallerin üretimine ve dağıtımına devam edilir.

9) Radyo ve televizyon programlarına katılım sağlanarak istatistiklerin daha iyi anlaşılması için bilgilendirmeler yapılır.

10) Web sayfası ve sosyal medya aracılığıyla Kurumun faaliyetleri hakkında kullanıcıların bilgilendirilmesi sağlanır.

ç) Resmi İstatistik Programı kapsamındaki kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirilen teknik ve idari işbirliklerinin geliştirilmesi

1) Resmi İstatistik Programı kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlara istatistik üretimi ile ilgili standartlar konusunda eğitim ve destek verilir.

2) Kurum ve kuruluşlara istatistiklerin dağıtım ve yayımlama süreçleri ve metaveri kullanımının geliştirilmesine yönelik verilen eğitim ve destek verilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzeltilici Politika ve Tedbirlere İlişkin Uygulama Esasları

MADDE 6- (1) Kurum tarafından üretilen istatistiklere duyulan güvenin artırılması ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi açısından; yazılı, görsel ve internet medya kuruluşlarının Kurumun yayımladığı verileri doğru aktarmaları oldukça önemlidir. Kurum, BHİM koordinesinde yazılı medya, görsel medya ve internet medyasında yer alan haberlerin günlük olarak takip edilmesini, bu haberlerde Kuruma yönelik haksız bir eleştiri veya resmi istatistiklerin hatalı kullanımı söz konusu olduğunda ilgili medya kuruluşu ve/veya yazara tekzip veya açıklama metni gönderilmesini sağlayacaktır.

(2) Sözü edilen durumlarda izlenecek yol ve uygulama esasları aşağıda belirtilmiştir.

a) Tekzip Hakkının Kullanılması

Yazılı, görsel veya internet medyada yer alan bir haberde doğrudan Kuruma, ürettiği verilere veya üretim sürecine yönelik hakaret, iftira, suç unsuru oluşturabilecek ifadeler veya tarafsızlık ilkesinin ihlaline yönelik ithamlar yer alması, Kurumun itibarı ve güvenilirliğini sarsacak nitelikte, gerçeğe aykırı yayın yapılması durumunda izlenecek süreçler aşağıda belirtilmiştir.

1) Ulusal ve bölgesel medyada yer alan haberin BHİM tarafından Daire Başkanlıklarına iletilmesini takip eden üç iş günü içinde, ilgili Daire Başkanlığı tarafından düzeltme ve cevap yazısı (tekzip metni) “Tekzip/Açıklama Formu” kullanılarak hazırlanır ve üst yazı ekinde BHİM’e gönderilir.

2) Gönderilecek düzeltme ve cevap yazısının, tekzip edilecek yazıdan uzun olamayacağı, düzeltme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı ya da resim veya karikatür olması halinde ise otuz satırı geçemeyeceği kanunen hükme bağlanmıştır.

3) Düzeltme ve cevap yazısı BHİM tarafından yazı dili ve anlaşılabilirliği bakımından incelenir ve bir üst yazı ekinde ilgili Daire Başkanı ve Başkan Yardımcısına paraf açılmak suretiyle Başkanın imzasına sunulur.

4) Başkan tarafından imzalanan üst yazı ve tezkip metni BHİM tarafından haberi yapan medya mensubuna ve medya kuruluşunun sorumlu müdürüne tebligat zarfı ile iletilir.

5) Tekzip metinlerinin yasal süresi içerisinde ilgili yayın organında yayımlanıp yayımlanmadığı BHİM tarafından takip edilir. Yayımlanmaması durumunda gönderilen üst yazı, ekinde yer alan tezkip metni, tebligata ilişkin belgeler ve haberin yer aldığı yayının orijinal nüshası, yayımlanmadığı günlere ilişkin nüshalarla birlikte, BHİM tarafından Hukuk Müşavirliğine iletilir. Bu aşamadan itibaren tezkip hakkının kullanılmasına ilgili hukuki süreç Hukuk Müşavirliğince takip edilir ve sonucundan ilgili birimlere bilgi verilir.

6) Yerel basında çıkan bir haberin tezkip hakkı gerektirmesi durumunda ilgili Bölge Müdürlüğü BHİM ile işbirliği içerisinde gerekli adımları takip eder.

b) Medya Kuruluşuna Açıklama Metni Gönderilmesi

Yazılı, görsel veya internet medyada yer alan bir haberde Kurum tarafından üretilen verilerin yanlış kullanılması, esas alınan metodolojinin yanlış yorumlanması veya haksız eleştiri konusu yapılması, kamuoyunu yanıltıcı nitelikte yayın yapılması, Kurum tarafından yayımlanmamış istatistiklerin Kurum kaynaklı olarak gösterilmesi şeklinde ortaya çıkan durumlarda izlenecek süreçler aşağıda belirtilmiştir.

1) Sayısal verilerin sehven hatalı kullanımı (rakam hatası, takdim tehir, birim hatası, verinin ait olduğu dönemde hata vb.) söz konusu olduğunda, yanlış kullanılan oran ve sayısal değerlerdeki hatanın büyüklüğüne, haberin kamuoyunda yaratacağı etkiye, haberin yer aldığı kaynağın etkinlik durumuna göre açıklama yazılıp yazılmayacağına ilgili Daire Başkanlığı tarafından karar verilir.

2) Sayısal verilerin kasten yanlış kullanılması, çarpıtılması, metodolojinin yanlış yorumlanması veya haksız eleştiri konusu yapılması, kamuoyunu yanıltıcı nitelikte yayın yapılması veya Kurum tarafından yayımlanmamış istatistiklerin Kurum kaynaklı olarak gösterilmesi durumunda ilgili Daire Başkanlığı tarafından açıklama yazısı hazırlanır.

3) Açıklama yazısı, ulusal ve bölgesel medyada yer alan haberin BHİM tarafından Daire Başkanlıklarına iletilmesini takip eden iki iş günü içinde ilgili Daire Başkanlığı tarafından Başkanlık "Tekzip/Açıklama Formu" kullanılarak hazırlanır ve üst yazı ekinde BHİM'e iletilir.

4) Açıklama yazıları zorunlu ve istisnai durumlar hariç, bir sayfayı geçmeyecek şekilde kısa ve öz olarak hazırlanır, BHİM tarafından yazı dili ve anlaşılabilirliği bakımından incelenir ve üst yazı ekinde ilgili Daire Başkanının imzasına sunulur.

5) Daire Başkanı tarafından imzalanan açıklama metni BHİM tarafından haberi yapan basın mensubuna ve medya kuruluşunun sorumlu müdürüne posta yoluyla iletilir.

6) Yerel basında çıkan ve açıklama metni gönderilmesini gerektiren haberler söz konusu olduğunda ilgili Bölge Müdürlüğü açıklama metni gönderilmesinden sorumludur.

c) Basın/Kamuoyu Duyurusu Yapılması

Aynı istatistikî konuda haksız eleştirilerin, verilerin veya metodolojinin yanlış kullanımı veya yorumlanması durumunun yaygın hale gelmesi, farklı yayın organlarında aynı hatalı değerlendirme ve eleştirilerin sıklıkla yer alması durumunda ise basın/kamuoyu duyurusu yapılır.

1) Duyuru metni “Kamuoyu Duyurularının Yayınlanmasında İzlenecek Süreçler” konulu İç Genelge’de belirtilen adımlar takip edilmek suretiyle Başkanlık Oluruna sunulur.

2) Hazırlanan basın/kamuoyu duyuru metni Başkan tarafından onaylandıktan sonra Kurum internet sayfasında “Duyurular” bölümünde yayımlanır ve sosyal medya aracılığı ile kitleler haberdar edilir. Aynı zamanda BHİM tarafından haber ajanslarına faks çekilir ve Basın Odası bölümünde yayımlanır.

Tekzip ve bilgilendirme sürecine ilişkin diğer işlemler

MADDE 7- (1) a) İmza süreci tamamlanan metinlerin son hali ilgili medya kuruluşlarına BHİM tarafından gönderilir ve söz konusu yazışmaların tüm arşivi BHİM’de tutulur.

b) Medya kuruluşuna veya mensuplarına, kişi veya kurumlara gönderilen tüm cevaplar (tekzip ve açıklama metinleri), Kurum internet sayfasının Basın Odası bölümünde yayımlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hususlar

Yönergede hüküm bulunmayan haller

MADDE 8- (1) Bu Yönergede yer almayan veya tanımlanmayan hususlar ile tereddüde düşülen durumlarda Başkanlık Makamının talimatına göre işlem yapılır.

Kaldırılan düzenlemeler

MADDE 9- (1) 28.06.2013 tarihinde 9 No’lu Bildiri ile yürürlüğe konulmuş olan “Resmi İstatistiklerin Yanlış Kullanılması ve Yorumlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar” yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 10- (1) Bu Yönerge, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanının onayını müteakip yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11- (1) Bu Yönerge hükümlerini Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı yürütür.